

Læreres uformelle læring: forskning fra to tiår

REFERANSER:

Lecat, A., Spaltman, Y., Beusaert, S., Raemdonck, I. & Kyndt, E. (2020). Two decennia of research on teachers' informal learning_ A literature review on definitions and measures. *Educational Research Review*, 30:100324. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2020.100324>

Både formell etterutdanning og uformell læring medfører at dagens lærere er i stadig utvikling også etter at de er ferdig utdannet. Dette forskningsnotatet ser nærmere på forskning på den utilsiktede, tilfeldige eller ubevisste læringen som skjer blant lærere i dagens utdanningssystemer.

Bakgrunn

Forskningen på læreres uformelle læring og utvikling har skutt fart de siste to tiårene, men ennå er ikke forskningen enige om definisjonen av begrepet «uformell læring» eller hvilke metoder som best egner seg til å undersøke og fange opp hva slik uformell læring innebærer og hvor, hvorfor og når den skjer. Tidligere forskning på temaet forstår «uformell læring» blant annet som tilfeldig, spontan, indirekte eller selvstyrt, og den forklarer innholdet i uformell læring som blant annet refleksjon, prøv- og-feil eller forespørsel om tilbakemeldinger. Slike avvik mellom definisjoner og forståelser av denne praksisen gjør det vanskelig for forskningsfeltet å operasjonalisere begrepet «uformell læring».

Formål

Den systematiske kunnskapsoversikten¹ som oppsummeres her, har som formål å analysere definisjonen av begrepet «uformell læring» blant lærere, samt hva forskere undersøker når de forsker på uformell læring blant lærere. På denne måten kan grunnen beredes for at forskningsfeltet i fremtiden blir mer enig med seg selv, hvilket vil kunne gi mer solid kunnskap om uformell læring blant lærere.

Forskningsspørsmålene som ligger til grunn for kunnskapsversikten, er:

1. Hvordan kan man definere uformell læring blant lærere?
2. Hvordan måles uformell læring blant lærere i eksisterende forskning?

Inkluderte studier

Søket etter empiri, det vil si relevante studier, for denne kunnskapsoppsummeringen ble strukturert av følgende inkluderingskriterier:

- Artikkelen måtte være publisert etter år 2000
- Artikkelen måtte være publisert i et fagfellelvurdert tidsskrift
- Studien måtte være publisert på engelsk
- Studien måtte fokusere spesifikt på (i) uformell læring og (ii) lærere

¹ **Systematisk kunnskapsoppsummering/-oversikt:** En systematisk kunnskapsoppsummering tar utgangspunkt i et klart definert forskningsspørsmål eller mål og bruker systematiske og eksplisitte metoder for å identifisere, velge ut og kritisk vurdere relevant forskning, samt for å samle inn og analysere data fra studiene som er inkludert i oppsummeringen. Kunnskapsoppsummeringen resulterer ofte i en systematisk kunnskapsoversikt, som regel en artikkel eller en rapport, som gir en oversikt over temaet eller svar på forskningsspørsmålet.

- Studien måtte fokusere på yrkesaktive lærere i deres daglige virke

Totalt 41 studier møtte disse kriteriene samt besto en kvalitetstest og er inkludert i den systematiske kunnskapsoppsummeringen. Av disse var 25 kvalitative², fem var mixed-methods-studier³ og elleve var kvantitative⁴. Studiene var utført i Nederland (13), Belgia (2), Tyskland (2), Storbritannia (2), Portugal (1), Norge (1), Norge/Sverige (1), USA (11), Canada (1), Malaysia (2), Kina (1), Australia (2), New Zealand (1), USA/Litauen (1) og Europa/USA/Israel (1).

Majoriteten ($N = 16$) av studiene undersøkte lærere som underviste i ungdomsskole eller videregående skole, elleve undersøkte lærere som underviste i høyere utdanning, én undersøkte lærere i barnehagen, to undersøkte lærere i barneskolen og ti undersøkte lærere på tvers av to eller flere utdanningsnivåer. 48 prosent ($N = 20$) fokuserte på erfarne lærere (mer enn to års erfaring), 24 prosent ($N = 10$) på både uerfarne og erfarne lærere, og ti prosent ($N = 4$) kun på uerfarne lærere. 19 prosent ($N = 8$) oppga ikke lærernes erfaringsnivå. 81 prosent ($N = 34$) av studiene fokuserte på hvilke uformelle læringsaktiviteter lærere lærte (mest) av, rundt 19 prosent ($N = 8$) på både forannevnte og faktorer som virket inn på læreres engasjement i uformelle læringsaktiviteter, syv prosent ($N = 3$) fokuserte på faktorer som hindrer lærere i å engasjere seg i uformelle læringsaktiviteter, og 20 prosent ($N = 8$) på typer læringsaktiviteter som stimulerer uformell læring.

Det ble gjennomført en summativ innholdsanalyse⁵ og en induktiv analyse⁶ i tilknytning til forskningsspørsmål 1, som søkte svar på hvordan uformell læring (blant lærere) defineres i vitenskapelige studier med det formål å generere en generell definisjon av begrepet. I forbindelse med forskningsspørsmål 2, ble det utført en summativ innholdsanalyse med det formål å få innsikt i variasjon og samsvar mellom forskjellige vitenskapelige metoder for å måle uformell læring (blant lærere).

Resultat

Definisjoner av «uformell læring»

De inkluderte studiene anvender begrepet «uformell læring» på variert vis. Noen bruker det om læreres bevisste eller ubevisste bestemmelse om å delta i uformelle læringsaktiviteter som fører til en endring i deres praksis eller kognisjon, andre bruker det om usystematisk læring i dag-til-dag-utøvelsen av yrket, mens atter andre bruker det om tilfeldig eller spontan læring som oppstår av flere forskjellige grunner og i flere forskjellige situasjoner, gjerne i praksisfelleskapet ved den enkelte skole. Noen av definisjonene peker altså på uformell læring blant lærere som noe som finner sted i arbeids-/undervisningshverdagen og som er bevisst initiert av lærere. Andre peker på uformell læring blant lærere som en spontan og ubevisst aktivitet som har som mål å styrke lærerens profesjonelle kunnskap og ferdigheter, mens andre igjen understreker uformell læring som både et følelsesladd,

² **Kvalitative data:** Representasjoner av menneskers handlinger, utsagn og kultur, hovedsakelig representert som tekst (innhentet via observasjoner, intervju o.l.). Målet med forskning basert på kvalitative data er ofte å redegjøre for aktørenes forståelser og intensjoner (meningssammenhenger).

³ **Mixed-Methods-studie:** En studie som kombinerer ulike former for datainnsamling, data, eller dataanalyser.

⁴ **Kvantitative data:** Representasjoner av menneskers handlinger, utsagn, egenskaper, meninger, karakteristika o.l., representert i form av tall (innhentet via spørreskjema, målinger o.l.). Målet med forskning basert på kvantitative data er ofte å redegjøre for årsakssammenhenger og effekter av tiltak, eller å tallfeste fenomener.

⁵ **Summativ innholdsanalyse:** Analyserer hvordan ord, begreper eller innhold brukes (implisitt eller eksplisitt) i en bestemt kontekst.

⁶ **Induktiv metode:** Ulike eksperimentelle metoder som kan brukes for å konstatere årsakssammenheng mellom forskjellige faktorer eller variabler. Induktiv metode går fra de enkelte fakta til allmenne prinsipper eller lover.

fysisk og kognitivt fenomen. Definisjonene overlapper hverandre delvis, men avviker også fra hverandre. Kjennetegnene ved uformell læring som beskrives i empirien ble kodet og kategorisert under 18 kategorier. De tre kjennetegnene ved uformell læring (blant lærere) som nevnes hyppigst er kategorisert som selvstyrt læring ($N = 6$), utilsiktet læring ($N = 15$) eller bevisst læring ($N = 10$).

Metoder for å studere uformell læring

Forskerne bak den systematiske kunnskapsoppsummeringen kategoriserte 102 målemetoder/-verktøy i 32 måleverktøy og seks målemetoder. De seks målemetodene var (eksempler i parentes): (1) kasusstudie(r) (individasus, gruppekassus), (2) intervju (semistrukturert intervju, gruppeintervju, oppfølgingsintervju), (3) spørreskjema eller spørreundersøkelse, (4) feltmålinger (observasjoner, feltnotater, videoopptak, veiledningsmøter, forskertolkninger), (5) skriftlig dokumentasjon av læreres perspektiver (logger, skriftlige rapporter, dagbøker, tidslinjer fra sosiale medier), og (6) gjennomgang av skoledokumenter (retningslinjer, prosjektmateriell, undervisningsforberedelser). Majoriteten av studiene ($N = 30$) brukte en kombinasjon av disse seks målemetodene. Noen målemetoder var mer høyfrekvente enn andre: 20 studier brukte semistrukturerte intervju, 19 brukte spørreundersøkelser og ni brukte observasjon eller besøk (på arbeidsplassen/i klasserommet).

På bakgrunn av den summative innholdsanalysen og induktive analysen, foreslår forskerne følgende definisjon av uformell læring blant lærere (vår oversettelse⁷):

Læreres tilsiktede eller utilsiktede engasjement i individuelle eller kollektive, interaktive eller ikke-interaktive, og instruerte eller selvstyrte aktiviteter, som styrker deres profesjonelle utvikling av kunnskap og ferdigheter. Slik læring kan være bevisst eller indirekte. Aktivitetene inkluderer, men begrenser seg ikke til, refleksjon, lesing, interaksjon og samarbeid med kollegaer, gi/få tilbakemeldinger, erfarings- og idé-delning.

Implikasjoner

Majoriteten av studiene som ligger til grunn for denne kunnskapsoversikten, er kvalitative studier, og flertallet av disse igjen brukte semistrukturerte intervjuer i datainnsamlingen. Fordi uformell læring er et komplekst fenomen, foreslår forfatterne at fremtidige studier kombinerer metoder for datainnsamling, for eksempel semistrukturerte intervjuer, spørreundersøkelser og observasjon. Slik kan man få mer kunnskap om både hva lærerne selv vektlegger og oppfatter, samt mer objektive målinger av uformell læring og situasjoner hvor slik læring skjer. Forfatterne peker i tillegg på mindre brukte metoder for datainnsamling, slik som sosiometrisk⁸ kartlegging.

⁷ «The learning of teachers by intentionally or unintentionally engaging in individual or collective, interactive or non-interactive, and instructive or self-directed activities that enhances the professional development of knowledge and skills. This learning can be deliberate or implicit. These activities include, but are not limited to, the activities of reflecting; reading; interacting and collaborating with colleagues; feedback giving and receiving; and the sharing of experiences and ideas» (2020, s. 9).

⁸ **Sosiometri:** En kvantitativ metode for å måle sosiale relasjoner.